

İKİ FARKLI ÜNİVERSİTENİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ertan KILCIĞIL¹ Pervin BİLİR² Özlem ÖZDİNÇ²
Kaan EROĞLU³ Başak EROĞLU⁴

Geliş Tarihi: 22.05.2008
Kabul Tarihi: 13.01.2009

ÖZET

Bu araştırma, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (AÜBESYO) ve Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (ÇÜBESYO) öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendiren ve karşılaştırmayı amaçlayan bir çalışmadır. Araştırmanın evreni bu iki Üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri; örnekleme ise bu iki Yüksekokul'dan olasılığa dayalı olmayan kolayda örnekleme yoluyla seçilen 1., 2., 3., ve 4. sınıf öğrencileridir. Araştırmaya (AÜBESYO)'dan 138 öğrenci, (ÇÜBESYO)'dan 356 olmak üzere toplam 494 öğrenci katılmıştır.

Araştırmada Korkut (1996) tarafından geliştirilen ve geçerlik ve güvenirliği yapılmış "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" (İBDÖ) kullanılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS (versiyon 16) paket istatistik programında değerlendirilmiştir. Çalışmanın güvenirlik katsayısı 0.833 olarak bulunmuştur ($p<0.01$). Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde parametrik verilerde t-testi ve Anova, nonparametrik verilerde ise Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılmıştır. İstatistikî analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak seçilmiştir.

AÜBESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ÇÜBESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında ilişki bulunmamaktadır. Her iki Üniversite'nin BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında oldukça anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bayan öğrencilerin erkek öğrencilere göre iletişim becerileri daha iyidir. AÜBESYO bölümlerinin iletişim becerileri arasında çok fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ÇÜBESYO bölümlerinin iletişim becerileri arasında ilişki bulunmamaktadır. Her iki Üniversitenin BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ÇÜBESYO öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması AÜBESYO öğrencilerine göre oldukça yüksektir.

Anahtar Kelimeler: İletişim Becerileri, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

EVALUATION OF COMMUNICATION SKILLS OF STUDENTS OF SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS OF TWO DIFFERENT UNIVERSITIES

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate and compare the communication skills of students who are from the School of Physical Education and Sports (SPES) of Ankara University (AU) and Çukurova University (CU). The scope of the research includes the students of SPES from both universities. Sampling consists of students that are chosen by non-probability simple random sample method of 1., 2., 3. and 4. Classes. 494 students, 138 of them are from AU-SPES and 356 of them are from CU-SPES participate in this study.

In this study, "Communication Skills Evaluation Scale (CSES) and its validity and reliability was established by Korkut in 1996 has been used.

The results are analysed by SPSS (ver. 16.0) statistical analysis software. The reliability coefficient of the study is estimated as 0.833 ($p<0.05$). For statistical assessment, T-test and Anova are used for parametric data, Mann Whitney U and Kruskal-Wallis H are used for non-parametric data. In statistical analyses, significance level (p-value) is chosen as $p<0.05$.

There is a significant relation between gender and communication skills of AU-SPES students, but there is no relation between gender and communication skills of CU-SPES students. Among the students of both universities, there is a very significant relation between gender and communication skills. Female students have better communication skills than male students. There is a

¹ Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

² Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

³ Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

⁴ Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

very significant relation among the departments of AU-SPES concerning the communication skills. The departments of CU-SPES have no relation concerning the communication skills. Among the students of SPES of both universities, a very high significant relation is determined concerning the communication skills. The mean value of communications skills of CU-SPES students is very higher than the mean value of communications skills of AU-SPES students.

Key Words: Communication Skills, School of Physical Education and Sports

GİRİŞ

“Toplumsal birer varlık olan insanlar yaşamları boyunca sürekli başkalarıyla iletişim halindedirler. İletişim aracılığıyla hem kendileri hem de iletişim halinde oldukları kişiler hakkında yeni bilgiler elde ederler. Edindikleri bilgiler ışığında kendilerine ilişkin yeni yapılar oluştururlar ve bu yapılar çerçevesinde iletişimlerini sürdürürler. Her bireyin başkalarıyla kurduğu ilişkiler kendine özgü olduğundan, her bireyin kendine özgü yapılar oluşturacağı varsayılır. Bu yapıların, bireyin iletişim tarzının nasıl olacağını belirlemede önemli bir yerinin olduğu söylenebilir. İletişim tarzı; bireyin kendisini, başkalarını ve dış dünyayı algılama tarzı ile yakından ilişkilidir. Algılama tarzının oluşumu, bireyin sahip olduğu değerlendirme gücü, yakın çevresinden aldığı mesajlar ve bu mesajları yorumlamasının etkileşimi ile ilgilidir. Bunun yanında, bireyin çevresindekilerinin iletişim tarzları da önemli bir referanstır. Bu nedenle, iletişim tarzının öğrenilen bir yönünün de olduğu görülmektedir” (1). “İletişim, bireyler açısından, kitleler arasına kadar açılan geniş bir yelpazede değerlendirilebilecek, disiplinler arası bir alandır” (2). İletişim’in literatürde çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Werner’e göre (3), iletişimin başlıca amacı; bilgi alışverişinde bulunmaktır. Aydın’a göre (4), ise iletişim; paylaşmaktır ve çok boyutlu bir kavramdır.

“İletişim; bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir” (5). “İnsanın çevresiyle kuracağı iletişim kendi içinde başlar. Kişilerarası iletişim sürecindeki bir insan, kısa sürelerle hem bilgi kaynağı hem de alıcı olmaktadır. Bilgi kaynağı olduğunda bilgi üretmeye, hedef olduğunda ise bilgileri yorumlamaya çalışan kişi, her iki durumda da iç iletişimi gerçekleştirmek zorundadır” (6).

İletişim becerisi; en genel anlamıyla sosyal iletişim, sosyal etkileşim ve kişilerarası iletişimdir. Konu ilgili yayınlarda (7, 8, 9, 10, 11, 12) ve genel kamuoyunda bilinen şekliyle çoğu zaman bu üç kavram eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

“Günlük yaşamın temeli insan ilişkilerine dayanmaktadır. Bu ilişkiler, insanların birbirlerine karşı olan bütün etki ve tepkilerini kapsamaktadır. İnsan, sürekli olarak başkalarını etkilediği gibi, kendisi de başkaları tarafından olumlu ya da olumsuz olarak etkilenir. Burada ilginç nokta, insanları algılayışımızın birbirinden farklı oluşudur. İnsanlara karşı tepkilerimiz cansız eşyalara olan tepkilerimizden ayrıdır. Örneğin, bir kimseye baktığımız zaman onun da bize baktığını fark ederiz. Eşyaya baktığımızda böyle bir karşılıklı etkileşim olmaz. Bir insanla konuşurken onu anlamaya, değerlendirmeye çalıştığımız gibi, o da bizi anlamaya ve değerlendirmeye çalışır. İki kişi birbirini algılayışlarına göre karşılıklı tepkide bulunurlar (13).

“İnsanlar arasındaki ilişkiler iletişim yoluyla olur. İletişim, konuşan ve dinleyenin güdü, algı, eğitim ve tutumlarından oluşan insan davranışlarının oldukça karmaşık bir şeklidir” (14).

“İnsanlar başarılı ve doyurucu ilişkiler kurdukları zaman mutlu olurlar. İletişim becerileri, sosyal becerilerden biri olarak ele alınmaktadır. Sosyal beceriler kişilerin başkalarıyla birlikteyken kullandıkları olumlu tepkiler alan, olumsuz tepkilerden kaçmaya yarayan ve sosyal olarak kabul gören öğrenilmiş davranışlardır. Sosyal beceriler, duruma özel ve sosyal bağlara göre de değişebilen özellikler gösterirler. Sosyal beceriler, hem gözlenebilir belirgin davranışlar hem de bilişsel, duyuşsal öğeler içermektedirler” (15).

“Sosyal beceriler, anlatıcılık ve atılganlığı içermektedir. Duyuşsal ve araçsal olmak üzere iki amacı bulunmaktadır. Duyuşsal amacı olan sosyal beceriler, bireyin karşısındaki kişilerle doyum verici ilişkiler kurmasını sağlar. Burada anlatıcılık önemlidir. Araçsal amacı olan sosyal beceriler ise atılganlığı içerir. Bireyin toplum içinde yaşamasını kolaylaştırır. Bütün bu özellikler iletişim becerileri için de geçerlidir” (16).

“İletişimin sağlıklı olabilmesi için bireylerin benimseyip kullanmaları gereken bazı ilişki ilkeleri vardır” (14):

1. Her bireyin kendine has özellikleri ile değerli olduğuna inanılması ve ona iletişim sürecinde koşulsuz olumlu ilgi gösterilmesidir.
2. Karşısındaki bireyin koşulsuz kabul edilmesidir.
3. Her bireyin kendi problemini kendisinin çözebilme gücüne inanılmasıdır.
4. Maske takmadan kendini olduğu gibi gösterebilmesidir (saydamlık).
5. Duygu, düşünce ve davranışlarının tutarlı olmasıdır (bağdaşım).
6. Kendisini karşısındaki kişinin yerine koyup onun sorunlarına onun gibi bakabilmesi ve onun hissettiklerini yaşayabilmesidir (empati).
7. Tüm bu söz geçtikten herhangi bir iletişim durumunda bir arada olmasıdır.

“Kişiler ve gruplar arasında söz, mimik, jest, yazı, görüntü, resim, ses ve benzeri yollarla bilgi, düşünce, duygu ve inanç alışverişini sağlayarak etkileşim süreci olarak ifade edilen iletişim; temelde mesajı oluşturup alıcıya gönderen kaynak konumundaki kişiyle başlar. Alıcının; mesajı, bilgiyi, duyguyu ve haberi alıp değerlendirmesi, algılaması ve yorumlaması ile devam eder. Alıcıdan gelebilecek her türlü ses, gürültü ve görüntü, iletişim süreci içinde yer alır” (17).

“Gerçekçi bir iletişimi benimsemiş bir kişinin amacı, kendi göreceli doğrusunu veya farklılığını çevresindekilere zorla kabul ettirme değil, farklılıkları yakalamaktır. İletişim becerisi de olaylara farklı açılardan bakabilme esnekliğini gerektirir” (18).

“İletişim sayesinde insanlar zihinlerindeki kavram ve fikirleri açığa vurma, onları paylaşma ve değerlendirme olanağı bulurlar. Başkalarını etkileme ve onlardan etkilenme ve yararlanma, yararlı olma ve bir başarı gösterme; iletişim sayesinde mümkündür” (19).

“İnsan iletişimi anlatma ve anlaşma birimidir” (20). “İletişim, kişinin toplumun bir üyesi olmasını ve başkalarıyla ilişkiler geliştirmesini sağlayan temel bir süreçtir” (21). “İletişimde gönderici ve alıcı arasındaki roller sık sık değişebilir” (22).

“Çağımızda oldukça gelişmiş olan kitle iletişimi geniş topluluklara seslenmekte ve bu yolla iletilen mesajların nerelere ve kimlere ulaştığı ile ilgili sınırlar çoğu zaman kesinleştirilememektedir. Kitle iletişim birimlerinin dayattığı ortamda kendini algılamaya başlayan bireyler, toplumda her türlü yönlendirmeye açık kişilikler olarak yer alabilmektedirler” (23).

“Sözlü iletişimdeki bazı çok önemli anlamlar sözel olmayan iletişim sonucunda ortaya çıkmaktadır” (24). “İletişimin sağlanabilmesi için iletilen mesajların algılanması gerekmektedir. Bu sebeple, algılamanın iletişim sürecinde en önemli unsur olduğu söylenebilir. İnsanlar arası tüm ilişkilerin oluşmasında rol oynayan ve iletişimin anlam ve yorumlamasını değiştiren, insanların algılama düzenleridir” (25).

“Her ne kadar her birey doğduğu andan itibaren iletişim kurmaya başlasa da her zaman bu iletişimin etkili olduğu söylenemez. Karşılıklı mesaj alışverişinde ortaya çıkan hatalar; duygu, düşünce ya da bilgilerin doğru iletilmemesi anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, iletişim eylemi süreç içindeki ögelere gereken önem verilmeden yapıldığında, insanların birbirlerini anlamalarında büyük aksaklıklara yol açmaktadır. Bu durum, bireylerin kendilerini amaçladıkları gibi ifade edememeleri ya da karşılardaki kişiyi doğru anlamamaları ile sonuçlanmaktadır” (26). “İnsan hayatı boyunca; sayısız şekilde gerçekleştirilen iletişim sürecinin bir dizi becerileri ve faydaları vardır. Bu becerilerin veya yeteneklerin çoğu; alışkanlık ve refleks düzeyinde yetilere dönüşmüştür” (27).

“Beceri sözcüğü, bazı etkinliklerdeki yeterlilik ve uzmanlık anlamlarını içerir. Öte yandan, becerinin en gerekli unsuru, istenilen amaca ulaşmak için etkili bir tercih sıralaması yapma becerisidir. Örneğin, insanlar iyi birer dinleyici olmak istiyorlarsa, iyi bir dinleyici olmanın gerektirdiği özellikleri taşımalıdır. Bütün becerilerin tercihler içermesi, faaliyetlerin mekanik bir şekilde yürütülmesi demek değildir. Beceri kavramı, bir beceriye sahip olup olmamak şeklinde ele alınamaz. Beceri kavramı, daha çok sahip olunan becerideki güçlü yönlerin ve eksikliklerin ya da her ikisinin karışımı olarak düşünülebilir. Bütün ilişki becerilerinde, değişik düzeylerde hem güçlü yanlar hem de eksiklikler vardır. Örneğin, dinleme becerisinde; konuşan kişiyi anlamada iyi olunabilir, fakat anladığını ifade etme konusunda zayıf olunabilir. Değişik ilişkilerde değişik becerilere sahip olmak gerekir” (14).

“İletişim becerileri, pek çok beceri için temel oluşturmakta ve sözel olan ve sözel olmayan mesajlara duyarlılık, etkili olarak dinleme ve etkili olarak tepki verme biçiminde özetlenebilmektedir” (28). “İletişim becerisi olarak tanımlanan süreç, her şeyden önce dinleme becerisi ile başlar. Bir konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtma, başkalarını tanıma ve takdir etme gibi davranışlarla sürer gider” (29).

“İletişimin sağlıklı olmasında; ‘konuşmaya teşvik edici tepkiler vermek, soru sormak, etkin dinlemek, özetlemek, ben dili kullanmak ve geri bildirim vermek’ gibi tepkiler olmalıdır” (28). “İnsanın kendi iç dünyası ve başkalarıyla kurduğu iletişimin ürünü ve yaratıcısı olarak düşünülebilen ‘benlik’ kavramının olumlu olduğu bireylerin, sağlıklı iletişim kurabilecek becerilere sahip oldukları söylenmektedir” (30).

“Sportif aktivitelerle sağlanabilecek bedensel farkındalık, kişinin beden dilini bilinçli olarak kullanmasında da etkili olabilir. Küçük yaşlardan itibaren egzersiz yapma alışkanlığı edinmek, etkili iletişimde önemli olan ve dikkate alınması gereken sözsüz mesajlardandır” (28).

“İletişim sürecinde, bedensel temasla da birçok iletişim bilgisi alıcıya aktarılmakta ve anlamlandırılmaktadır” (23). Spor yapılırken en belirgin etken fiziksel temastır. Sırtını okşama, güzel bir hareketten sonra tokalaşma, faule maruz kalan bir oyuncunun rakibin yardımıyla yerden kalkması, faul yaptığı için rakibinden özür dilemeyi onun sırtına dokunarak belli etmesi ve benzeri fiziksel temaslar olumlu takdirler alabildiği gibi her türlü tepkiyi karşısındaki kişiye fiziksel saldırılarla gösteren birinin de olumsuz takdir alması olağandır.

“Her tür meslekte çalışan bireylerin iletişim becerilerine sahip olması, insan ilişkilerindeki iletişim sürecini daha sağlıklı kılacaktır. Fakat insan ilişkilerinin yoğun olduğu meslek gruplarında bu becerilerin bilinmesi gerekliliği kaçınılmazdır. Beden eğitimi ve spor organizasyonlarında görev yapan beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler ve spor yöneticilerinin bu becerilere sahip olması bu bakımdan önemlidir. Ayrıca doğasında hareket etmek ve bu yolla iletişim kurmak olan insanın, hareket etme yetisinin iyi beden eğitimi programları ve spor organizasyonlarıyla şekillendirilmesi kişilerarası ilişkilerin sağlıklı ve sürekli olmasını sağlayabilir” (31).

“Bütün bu açıklamalardan yola çıkarak hareket, oyun ve sporun, bireyin insan ilişkilerini kolaylaştırıcı iletişim becerileri edinmesinde etkili olduğu söylenebilir. Çünkü beden eğitimi, spor etkinlikleri ve oyunlar yoluyla kazanılan psikolojik ve sosyal alandaki davranış değişiklikleri bireyin genel yaşantısına transfer olur mu konusunda yapılan

araştırmalar, bedensel aktiviteler yoluyla fiziksel ve psiko-sosyal alanlarda kazanılan davranışların günlük yaşamda gerekli ve ilgili benzer durumlara transfer olduğunu göstermiştir” (32).

“Etkili iletişim becerileri, her türlü insan ilişkisinde ve her türlü meslek alanında ilişkileri kolaylaştırıcı olabilmektedir. Özellikle insanlarla daha fazla bir arada olunması gereken meslek alanlarında çalışanların iletişim becerilerine daha fazla hakim olmaları gerekmektedir. Bu duruma psikiyatrist, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, hekim, hemşire, öğretmen, bankacı, avukat ya da satış elemanı olarak çalışmak verilebilir” (33).

Beden eğitimi ve spor alanında çalışan meslek grubu, bireylerle ve halkla sık iletişim halinde olduklarından, olumlu ve anlamlı iletişim becerileri gerektirmektedir. Diğer meslek grupları üzerinde yapılan çalışmalar olmasına rağmen (1, 6, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57), Türkiye’de beden eğitimi ve spor alanında yapılmış çalışmalar azdır (31, 58, 59)

Bu çalışmada iki farklı Üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri araştırılmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (AÜBESYO) ve Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (ÇÜBESYO) öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendiren ve karşılaştıran bir çalışmadır. Araştırmanın evreni bu iki Üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri; örnekleme ise bu iki Yüksekokul’dan olasılığa dayalı olmayan kolayda örnekleme yoluyla seçilen 1., 2., 3., ve 4. sınıf öğrencileridir. Araştırmaya AÜBESYO’dan 138 öğrenci (öğretmenlik bölümünden 31 erkek+11 bayan=42, spor yöneticiliği bölümünden 35 erkek+12 bayan=47, antrenörlük bölümünden 36 erkek+13 bayan=49), ÇÜBESYO’dan 356 öğrenci (öğretmenlik bölümünden 88 erkek+65 bayan=153, spor yöneticiliği bölümünden 97 erkek+41 bayan=138, antrenörlük bölümünden 43 erkek+22 bayan=65) olmak üzere toplam 494 öğrenci katılmıştır.

Araştırmada Korkut (60), tarafından geliştirilen ve geçerlik ve güvenilirliği yapılmış “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert tipi ölçektir ve 25 sorudan oluşmaktadır. Ölçek “her zaman (5), sıklıkla (4), bazen (3), nadiren (2) ve hiçbir zaman (1)” olmak üzere derecelendirilmiş seçeneklerden oluşmaktadır. Tersine maddelerin olmadığı ölçekte yüksek puan, bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamındadır. Bu ölçeğe ilave olarak araştırma grubunun demografik bilgileri (cinsiyet, doğdukları ve yaşadıkları il) de sorgulanmıştır.

Araştırma grubuna “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) ve “Kişisel Bilgi Formu” dağıtılırken, anketin uygulanmasından önce verilen yönergeyle birlikte sözel açıklama da yapılmıştır.

Farklı büyüklükteki evrenler için kuramsal örneklem büyüklükleri ve %95 kesinlik düzeyine göre (61,62), tolerans gösterilebilir hata için gerekli örneklem; 950 kişilik evrene göre 274 kişilik örneklem ve araştırma grubumuz bu orana göre %3’lük hata payı dilimindedir. Bizim bu çalışmamızda kullanılan araştırma grubumuz 950 kişilik evren için 494 kişilik örneklem grubudur ve evreni temsil etmektedir (ÇÜBESYO evreni 650+AÜBESYO evreni 300=950).

Elde edilen veriler SPSS (versiyon 16) paket istatistik programında değerlendirilmiştir. Çalışmanın güvenilirlik katsayısı 0.833 olarak bulunmuştur ($p < 0.01$). Veriler arasındaki ilişkilerin karşılaştırılmasında t-testi, Anova, Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde parametrik verilerde t-testi ve Anova, nonparametrik verilerde ise Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılmıştır. İstatistikî analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak seçilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Araştırma Grubunun Üniversite ve Bölümlerinin Yüzdeler Durumu

Üniversite		Bölüm			
		Öğretmenlik	Spor Yöneticiliği	Antrenörlük	Toplam
ÇÜBESYO	N	153	138	65	356
	% (üniversite)	%43.0	%38.8	%18.3	%100
	% (bölüm)	%78.5	%74.6	%57.0	%72.1
	% (toplam)	%31.0	%27.9	%13.2	%72.1
AÜBESYO	N	42	47	49	138
	% (üniversite)	%30.4	%34.1	%35.5	%100
	% (bölüm)	%21.5	%25.4	%43.0	%27.9
	% (toplam)	%8.5	%9.5	%9.9	%27.9
Toplam	N	195	185	114	494
	% (üniversite)	%39.5	%37.4	%23.1	%100
	% (bölüm)	%100	%100	%100	%100
	% (toplam)	%39.5	%37.4	%23.1	%100

Tablo 2. Araştırma Grubunun Üniversite, Bölüm ve Cinsiyetleri Durumu

Cinsiyet	Üniversite	Bölüm							
		Öğretmenlik		Spor Yöneticiliği		Antrenörlük		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Bayan	ÇÜBESYO	65	50.8	41	32.0	22	17.2	128	100
	AÜBESYO	11	30.6	12	33.3	13	36.1	36	100
	TOPLAM	76	46.3	53	32.3	35	21.3	164	100
Erkek	ÇÜBESYO	88	38.6	97	42.5	43	18.9	228	100
	AÜBESYO	31	30.4	35	34.3	36	35.3	102	100
	Toplam	119	36.1	132	40.0	79	23.9	330	100

Tablo 3. Ankara Üniversitesi BESYO Öğrencilerinde Cinsiyet ve İletişim Becerisi İlişkisi (t-Testi)

Cinsiyet	N	X±SD	Anlamlılık
Bayan	36	100.47±5.54	0.048
Erkek	102	98.48±4.99	

p<0.05

Ankara Üniversitesi BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki bayan öğrencilerin iletişim becerisinin az da olsa daha iyi olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4. Çukurova Üniversitesi BESYO Öğrencilerinde Cinsiyet ve İletişim Becerisi İlişkisi (Mann Whitney U)

Üniversite	N	Ortalama Sıra Sayısı (Rank)	Anlamlılık
Bayan	128	182.12	0.0619
Erkek	228	176.47	

p<0.05

Çukurova Üniversitesi BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 5. Her İki Üniversitenin Toplam BESYO Öğrencilerinde Cinsiyet ve İletişim Becerisi İlişkisi (Mann Whitney U)

Cinsiyet	N	Ortalama Sıra Sayısı (Rank)	Anlamlılık
Bayan	164	268.84	0.019
Erkek	330	236.89	

p<0.05

BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında oldukça anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki bayan öğrencilerin iletişim becerisinin erkek öğrencilerden çok daha iyi olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 6. Ankara Üniversitesi BESYO Bölümleri Arasındaki İletişim Becerisi İlişkisi (Anova)

Bölümler	N	X±SD	Anlamlılık
Öğretmenlik	42	100.16±6.36	0.004
Yöneticilik	47	97±3.87	
Antrenörlük	49	99.91±4.71	
Toplam	138	99±5.20	

p<0.05

Ankara Üniversitesi BESYO bölümlerinin iletişim becerileri arasında çok fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki; yöneticilik bölümünün diğer iki bölüme göre düşük olan iletişim becerisinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 7. Çukurova Üniversitesi BESYO Bölümleri Arasındaki İletişim Becerisi İlişkisi (Kruskal-Wallis)

Bölümler	N	Ortalama Sıra Sayısı (Rank)	Anlamlılık
Öğretmenlik	153	184.12	0.066
Yöneticilik	138	184.91	
Antrenörlük	65	151.65	
Toplam	356		

p<0.05

Çukurova Üniversitesi'nin BESYO bölümlerinin iletişim becerileri arasında ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 8. Her İki Üniversitenin Öğretmenlik Bölümü Öğrencilerinde İletişim Becerisinin Karşılaştırılması (t-Testi)

Üniversite	N	X±SD	Anlamlılık
ÇÜBESYO Öğretmenlik	153	107.42±8.32	0.001
AÜBESYO Öğretmenlik	42	100.16±6.36	

p<0.05

Her iki Üniversitenin öğretmenlik bölümü öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çukurova Üniversitesi BESYO öğretmenlik bölümü öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması Ankara Üniversitesi BESYO öğretmenlik bölümü öğrencilerine göre oldukça yüksektir.

Tablo 9. Her İki Üniversitenin Yöneticilik Bölümü Öğrencilerinde İletişim Becerisinin Karşılaştırılması (Mann Whitney U)

Üniversite	N	Ortalama Sıra Sayısı (Rank)	Anlamlılık
ÇÜBESYO Yöneticilik	138	108.70	0.001
AÜBESYO Yöneticilik	47	46.91	

p<0.05

Her iki Üniversitenin yöneticilik bölümü öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çukurova Üniversitesi BESYO yöneticilik bölümü öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması Ankara Üniversitesi BESYO yöneticilik bölümü öğrencilerine göre oldukça yüksektir.

Tablo 10. Her İki Üniversitenin Antrenörlük Bölümü Öğrencilerinde İletişim Becerisinin Karşılaştırılması (t-Testi)

Üniversite	N	X±SD	Anlamlılık
ÇÜBESYO Antrenörlük	65	109.93±8.35	0.001
AÜBESYO Antrenörlük	49	99.91±4.71	

p<0.05

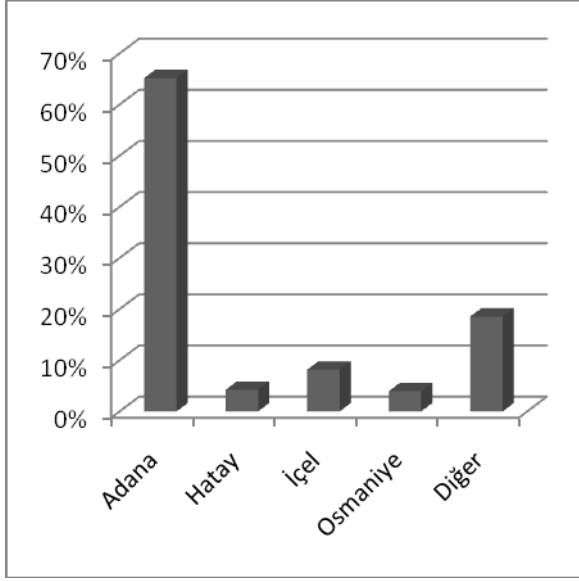
Her iki Üniversitenin antrenörlük bölümü öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çukurova Üniversitesi BESYO antrenörlük bölümü öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması Ankara Üniversitesi BESYO antrenörlük bölümü öğrencilerine göre oldukça yüksektir.

Tablo 11. Her İki Üniversitenin BESYO Öğrencileri Arasındaki İletişim Becerisinin Karşılaştırılması (Mann Whitney U)

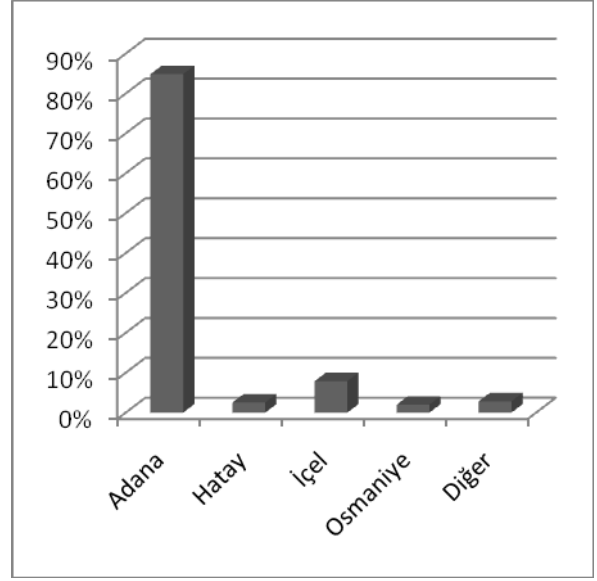
Üniversite	N	Ortalama Sıra Sayısı (Rank)	Anlamlılık
ÇÜBESYO	356	290.25	0.001
AÜBESYO	138	137.22	

p<0.05

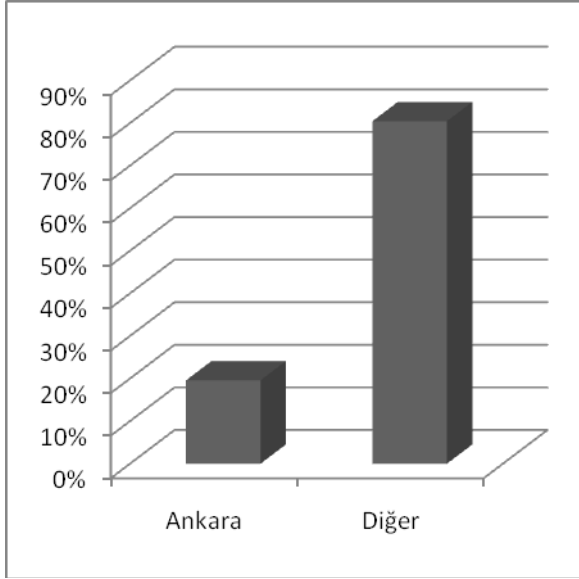
Her iki Üniversitenin BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çukurova Üniversitesi BESYO öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması Ankara Üniversitesi BESYO öğrencilerine göre oldukça yüksektir.



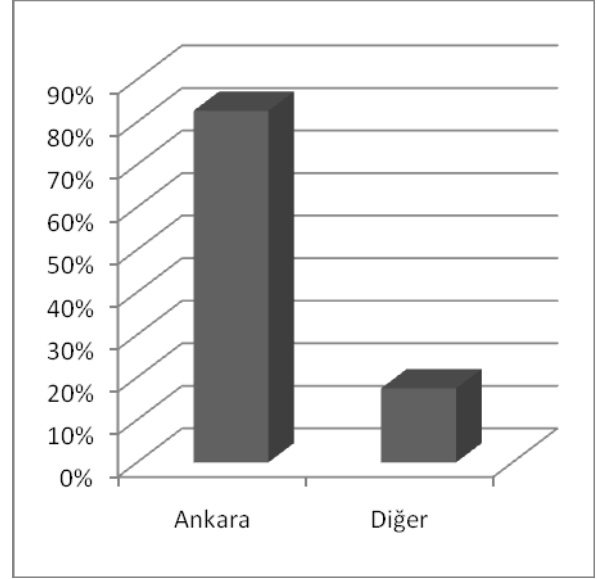
Grafik 1. Çukurava Üniversitesi BESYO Öğrencilerinin Doğdukları İllerin Dağılımı



Grafik 2. Çukurava Üniversitesi BESYO Öğrencilerinin Yaşadıkları İllerin Dağılımı



Grafik 3. Ankara Üniversitesi BESYO Öğrencilerinin Doğdukları İllerin Dağılımı



Grafik 4. Ankara Üniversitesi BESYO Öğrencilerinin Yaşadıkları İllerin Dağılımı

SONUÇ

Ankara Üniversitesi BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki bayan öğrencilerin iletişim becerisinin az da olsa daha iyi olmasından kaynaklanmaktadır.

Çukurova Üniversitesi BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında ilişki bulunmamaktadır.

BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisiyle cinsiyet arasında oldukça anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki bayan öğrencilerin iletişim becerisinin erkek öğrencilerden çok daha iyi olmasından kaynaklanmaktadır.

Bayanların erkeklere göre iletişim becerilerini daha iyi algılamaları Korkut (37), tarafından sosyalleşme sürecine bağlanmıştır. Sosyalleşme süreci sırasında bayan ve erkeklerin farklı davranışları desteklenmektedir.

Bayanların iletişim becerisi düzeyleri erkeklere göre daha yüksektir. Literatürde iletişim becerisi düzeylerinin cinsiyetler arası farklılık göstermediğini belirten araştırmalar olsa da (24, 63), bu bulgu konuyla ilgili yapılan birçok araştırma tarafından da desteklenmektedir (30, 33, 37, 41, 43, 45, 64).

Ankara Üniversitesi BESYO bölümlerinin iletişim becerileri arasında çok fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki; yöneticilik bölümünün diğer iki bölüme göre düşük olan iletişim becerisinden kaynaklanmaktadır.

Çukurova Üniversitesi'nin BESYO bölümlerinin iletişim becerileri arasında ilişki bulunmamaktadır.

Her iki Üniversitenin öğretmenlik bölümü öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çukurova Üniversitesi BESYO öğretmenlik bölümü öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması Ankara Üniversitesi BESYO öğretmenlik bölümü öğrencilerine göre oldukça yüksektir.

Her iki Üniversitenin yöneticilik bölümü öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çukurova Üniversitesi BESYO yöneticilik bölümü öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması Ankara Üniversitesi BESYO yöneticilik bölümü öğrencilerine göre oldukça yüksektir.

Her iki Üniversitenin antrenörlük bölümü öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çukurova Üniversitesi BESYO antrenörlük bölümü öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması Ankara Üniversitesi BESYO antrenörlük bölümü öğrencilerine göre oldukça yüksektir.

Her iki Üniversitenin BESYO öğrencileri arasında iletişim becerisi açısından oldukça fazla anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çukurova Üniversitesi BESYO öğrencilerinin iletişim beceri puanı ortalaması Ankara Üniversitesi BESYO öğrencilerine göre oldukça yüksektir.

Grafik 1 ve 2 incelendiğinde Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun Adana ve çevre illerde doğup, yine yaşantısını özellikle Adana ve yakınındaki illerde sürdürdüğü görülmektedir. Gözlenen bu durum Çukurova Üniversitesi BESYO öğrencilerinin daha homojen bir grubu temsil ettiğini göstermektedir. Bu veriler Ankara Üniversitesi BESYO öğrencilerine göre daha yüksek iletişim becerisinin yaşanılan coğrafya ile oldukça ilişkili olabileceği izlenimini vermektedir. Bu duruma kesin bir yorum getirmek zordur. Araştırmanın asıl bölümünden ziyade, ilgili olabilecek birçok değişken, araştırma öncesinde düşünüldüğü halde sorgulanmamıştır. Demografik bilgilerde sorgulamanın ayrıntısına bu yüzden girilmemiştir. Örneğin; yaşanılan coğrafya ile ilgili sağlıklı yorum yapabilmek için, doğumdan kaç yıl sonra doğduğu yer terk edilmiştir, doğum yerinde ve yaşanılan yerde kaç yıl yaşanılmış veya bu yerlerde yaşanıldıktan kaç yıl sonra bu yerler terk edilmiştir, öğrenim durumlarının hangi boyutu hangi yerlerde geçmiştir, ailesinin ekonomik, sosyal ve eğitim boyutu nedir ve bu etkenlerin etkileme durumları nedir gibi sorgulamalar yapılmamıştır. Böyle sorgulamalar yapılmamasına en önemli gerekçe; Tepeköylü'nün (31), Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelediği araştırmasında; cinsiyet değişkeni dışında, yaşın, okunulan bölüm ve sınıf düzeyinin, herhangi bir spor branşıyla düzenli olarak ilgilenilip ilgilenilmediğinin, yaşanılan yerleşim merkezinin, mezun olduğu lise türünün ve liseden mezun olduğu bölümün, anne-baba eğitim düzeyi ve mesleğinin, kardeş sayısının ve ailenin toplam aylık gelirinin iletişim becerisi algılarında bir farklılık yaratmadığı sonucuna varılmasıdır.

Ayrıca Grafik 3 ve 4 incelendiğinde ise Ankara Üniversitesi öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun Ankara dışındaki illerde doğduğunu; ancak yaşamlarını Ankara ilinde sürdürdükleri bilgisini vermektedir. Bu durum öğrencilerin çok farklı kültür ve yetiştirme tarzından etkilenmesi sonucu iletişim becerilerinin de değişken olabileceğini göstermektedir. İki üniversite arasındaki iletişim becerisi farkı bu etkenlerden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 6 ve 7 incelendiğinde her iki Üniversitede en düşük iletişim becerisi gösteren bölümün yöneticilik bölümü olması ilginç bir noktaya işaret etmektedir. Genellikle Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulların yöneticilik bölümleri sporcu olmayan veya eğitim sonrası bizzat teknik adam olarak sahada olmak istemeyenlerce tercih edildiği göz önüne alındığında anlamlı olduğu düşünülebilir.

Bu çalışma direkt etkenlerin boyutlarını sergilememekle beraber, iletişim becerileri eğitiminin önemini vurgulaması açısından önemlidir. Çünkü bireylerle çok sıkı ilişkilerde bulunmak zorunda kalan meslek gruplarında, iletişimin önemli olduğu ve bunun yanında iletişim becerilerini geliştirmek için iletişim becerileri eğitiminin verilebileceği ve bunun yanında da bu eğitimin faydalı olduğuyla ilgili yayınlar mevcuttur (65).

Mirzeoğlu ve arkadaşlarının (59), yaptığı çalışmada öğretmenlik uygulaması dersi, öğretmen adaylarının sınıf içi iletişim becerilerinin geliştirilmesi açısından etkili bulunmuştur. Pepe ve arkadaşları (58) ise, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okutulan derslerin iletişim becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir.

Bazı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nın eğitim programlarında olmayan "iletişim becerileri eğitimi" dersleri konulmalı, olanların da program içerikleri bu doğrultuda geliştirilmelidir. Konunun uzmanlarınca teori bilgileri uygulamayla pekiştirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. **Çam, S.**, "İletişim Becerileri Eğitimi Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Doktora Tezi, s.1, Ankara, 1997
2. **Vural, S.**, "Disiplinler Arası Bir Alan: İletişim" Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 2/2, Ekim 1989
3. **Werner, I.**, Liderlik ve Yönetim (çev: Vedat Üner), s. 174, ROTA Kişisel Gelişim ve Yönetim Dizisi:1, İstanbul, 1993

KILCIĞIL, E., BİLİR, P., ÖZDİNÇ, Ö., EROĞLU, K., EROĞLU, B., "İki Farklı Üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi"

4. **Aydın, M.**, Eğitim Yönetimi, s.107, Hatiboğlu Yayınları, Ankara 1988
5. **Dökmen, Ü.**, Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008
6. **Vatansever, M.**, "Farklı Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okullara Girişte ve Bitirirken Sahip Oldukları İletişim Becerilerinin Belirlenip Kıyaslanması", Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, s.60, İzmir 2002
7. **Adler, R.**, George, Rodman., Understanding Communication, 4th edition, Philadelphia, PA; Holt, Rinehar and Winston, Inc., 1991
8. **Bienvenu, M.J.**, "An Interpersonal Communication Inventory", The Journal of Communication 2.4:381-8, (December) 1971
9. **Boston, R.**, Competence in Communication: A Multidisciplinary Approach, Beverly Hills. CA: Sage, 1984
10. **Canary, D.J., Brian H.S.**, "Appropriateness and Effectiveness; Perceptions of Conflict Strategies", Human Communication research 14.1:83-118, (Fall) 1987
11. **Duran, R.L.**, "Communication Adaptability: A Measure of Social Communication Competence, Communication Quarterly 31.4: 320-26, (Fall), 1983
12. **Duran, R.L.**, "Communication Adaptability: A Review of Conceptualization and Measurement", Communication Quarterly 40.3: 253-68, (Summer), 1992
13. **Baymur, F.**, "Çağımızda İnsan İlişkilerinin Artan Önemi ve Bu Hususun Eğitimde Dikkate Alınması", Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1(1): 16-26, 1990
14. **Şahin, F.**, "Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora Tezi, s.2, 24-25, 45, Ankara 1997
15. **Şeker, A.**, "Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerileri ile Sınıf Atmosferi Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, s.16, Konya 2000
16. **Balcı, S.**, "Danışma Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri Düzeyine Etkisi", Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996
17. **Cüceloğlu, D.**, Yeniden İnsan İnsana, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999
18. **Özer, K.**, İletişimsizlik Becerisi, Varlık Yayınları, İstanbul 1995
19. **Çalışkan, N.**, "Sınıf Öğretmenlerinin Sözel Olmayan İletişim Davranışlarının Değerlendirilmesi", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi, s.3, Erzurum 2003
20. **Yüksel, A.H.**, "İletişim Süreci ve Sistem Yaklaşımı Açısından İletişim Sürecinin İncelenmesi", Kurgu Dergisi, Sayı:6, 15-63, 1989
21. **Coşkun, A.**, "İletişim Becerisini Geliştirme Eğitiminin İşgörenlerin İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimlerine, Yalnızlık Düzeylerine ve İş Doyumlarına Etkisi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 1994
22. **Deniz, İ.**, "İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi", Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003
23. **Akoğuz, M.**, "İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı (Eğitim Teknolojisi Programı) Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2002
24. **İlaslan, Ö.**, "Orta Öğretim Öğrencilerinin Bazı Özlük Niteliklerinin ve Baskın Ben Durumlarının İletişim Becerileriyle İlişkisi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya 2001
25. **Özgit, Ş.**, "İletişim Becerileri Konusunda Verilen Eğitimin İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimi Üzerindeki Etkisi", Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1991
26. **Demirci, E.E.**, "İletişim Becerileri Eğitiminin Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Genç İşçilerin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerine Etkisi", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, s.2, Ankara 2002
27. **Açıköz, H.M.**, Etkili İletişim, Elis Yayınları, Ankara 2005
28. **Korkut, F.**, Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Anı Yayıncılık, Ankara 2004
29. **Bacanlı, H.**, Sosyal Beceri Eğitimi, Nobel Yayınları, Ankara 1999
30. **Saygıdeğer, A.**, "Benlik Saygısı Düzeyleri Farklı Genel Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının İncelenmesi", Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2004
31. **Tepeköylü, Ö.**, "Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2007
32. **Çamlıyer, H., Çamlıyer, H.**, Eğitim Bütünlüğü İçerisinde Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun. Emek Matbaacılık, Manisa, 2001
33. **Korkut, F.**, "Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 143-149, 28:2005
34. **McDowell, E.E.**, "An exploratar study of teacher attitudes toward aspects of teaching and teaching style", ERIC-ED370147, ABSTRACT, Miami, 1993
35. **Köker, S., Evrengöl, A., Canat, S.**, "Ergenlerin Ana Babaları ile İletişimlerini Algılama Düzeyleri", Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi. 2005, 1(2):75-78
36. **Eryüksel, G.N.**, "Ana-Baba ve Ergen İlişkilerinin Problem Çözme İletişim Becerileri, Bilişsel Çarpıtmalar ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir, 1996
37. **Korkut, F.**, "Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi", IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. Anadolu Üniversitesi, 208-218, Eskişehir, 1997

38. **Özbek, S.**, "İlköğretim Öğretmenlerinin Okul Müdürlerinin İletişim ve Algı Beklentileri", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1998
39. **Sherman, J. B., Basset, M.T.**, "Adolescents and AIDS prevention: a school-based approach in Zimbabwe", Applied Psychology, 109-125, 48(2), 1999
40. **Bangir, G., Senemoğlu, N.**, "Sınıf İçi İletişimi Kolaylaştırıcı ve Engelleyici Öğretmen-Öğrenci Davranışları", 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Kitabı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1999, 81-107
41. **Görür, D.**, "Lise Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2001
42. **Günay, K.**, "Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2003
43. **Bozkurt, N., Serin, O., Emran, B.**, "İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Problem Çözme, İletişim Becerileri ve Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", 12. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. 1373-1392, Antalya, 2003
44. **Saygıdeğer, A.**, "Benlik Saygısı Düzeyleri Farklı Genel Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının İncelenmesi", Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2004
45. **Alkaya, Y.**, "Lise Öğrencilerinin İletişim ve Empati Becerilerinin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2004
46. **Kurtyılmaz, Y.**, "Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler (Anadolu Üniversitesi ve Osmangazi Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir, 2005
47. **McCroskey, J.C., Richmond, V.P., Bennet, V.E.**, "The relationships student end-of-class motivation with teacher communication behavior and instructional outcomes", Communication Education, Vol. 55(4), 403-414, 2006
48. **Işık, A.Z.**, "İletişim Becerileri Konusunda Ebeveynlere Verilen Eğitimin İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimi Üzerindeki Etkisi", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993
49. **Şahin, R.**, "İletişim Becerileri Eğitiminin Çocukların Yalnızlık ve Atılganlık Düzeylerine Etkisi", Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999
50. **Sızak, M.**, "Bir İletişim Becerileri Programının Engelli Çocukların Ergen Kardeşlerine ve Ailelerine Etkisi", Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999
51. **Özen, A.**, "Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocukların Annelerine Eğitim Uzmanlarıyla Çalışırken Gerekli Olan Etkili İletişim Becerilerinin Kazandırılması", Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Doktora Tezi, Eskişehir, 1999
52. **Türküm, S.**, "Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımına Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Bilişsel Çarpıtmalar ve İletişim Becerileri Üzerine Etkisi", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1999
53. **Turna, Z.R.**, "İletişim Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Bilgi Verici Danışmanlığın Baba-Genç Arasındaki Çatışma Düzeyine Etkisi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999
54. **Tarhan, R.U.**, "Effect Of The Interpersonal Skills Training On Teachers' Communication Skills And Self-Awareness", Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2000
55. **Saygın, A.**, "Ergenlerde İletişim Gruplarında Bilişsel-Davranışçı Tekniklerin Ergenlerin İletişim Becerilerine Etkisi Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Çalışma", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001
56. **Bencuya, C.**, "Öğretmenlerin İletişim Becerisi Eğitimi Almasının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2003
57. **Ergin, H.**, "İletişim Becerileri Eğitim Programı'nın Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 2003
58. **Pepe, K., Tot, E., Güler, D.**, "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinde Okutulan Derslerin Öğrencilere Sağladığı Katkı Düzeyinin Araştırılması", Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(9), s.129-145, 2005
59. **Mirzeoğlu, D., Çelebi, M., Özcan, G.**, "Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Sınıf İçi İletişim Becerilerine Etkisi", 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu Bildiriler Kitapçığı, s.150-162, Bursa 2005
60. **Korkut, F.**, "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları", Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:2(7), 18-23, 1996
61. **Balcı, A.**, Sosyal Bilimlerde Araştırma, Ankara 1995
62. **Ural, A., Kılıç, İ.**, Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara 2006
63. **Bulut, B.N.**, "İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt:2(4), 443-452, 2004
64. **Aspegren, K.**, "Teaching and Learning Communication Skills in Medicine-A Review With Quality Grading Of Articles", Medical Teacher, Vol:21(6) 565-570, 1999
65. **Engler, C. M., Saltzman, G.A., Walker, M.L., Wolf, F.M.**, "Medical Student Acquisition and Retention of Communication and Interviewing Skills" Journal of Medical Education, 56 (7): 572-579, 1981